

آریائی

www.ariaye.com

what ariaye site is about

NEWS

REVIEWS

EVENTS

FEATURES

داکتر یار محمد متخصص حفاظت محیط زیست

بررس وضعیت رودخانه های

افغانستان از نگاه گرما یش اقلیم جهان

وقتی که ما به نقشه طبیعی افغانستان نگاه کنیم می بینیم که مسیرهای عبور آب در سراسر افغانستان از کوه ها به بهر ها , جهیل ها و ریگستان ها می باشند. آب باران و برف از قلل پر برف در دره ها جریان پیدا کرده دریا ها و نهرها , جهیل ها را به وجود می آورد. افغانستان دارای 41 دریا بزرگ و صدها رود کوچک و هزاران جوی سنتی و کوه های پر برف دارد. طبیعتاً این کشور از لحاظ آب غنی است. ذخایر آب و کم آبی در بعضی دریاهای افغانستان 25 تا 30 درصد را تشکیل می دهد. افغانستان دارای 75 میلیون متر مکعب آب شیرین در سال می باشند 57 میلیون متر مکعب آن را آبهای سرزمین و 18 میلیون متر مکعب آن را آبهای زیرزمین تشکیل داده است. و براساس امار سالانه بیش از هفتاد میلیارد متر مکعب آب در رودخانه های افغانستان جاری می شود. با نگا به سیستم دریای افغانستان می بینیم تمام آنها به خارج از کشور ما سراز می باشند و ملیون ها نفر به طور مستقیم یا غیره مستقیم برای آب آشامیدنی , کشاورزی صنعت و تولید برق در طول بخش بزرگی سال باین ذخایر طبیعی آب وابسته هستند و این کشور های همسایه استند که بیشترین سود را از دریا های افغانستان می برند و خسارات این دریا های خروشان به ما می رسد. اما سالانه آب خیزی ها به دلیل نبود دیوار های استنادی هزاران جریب زمین ما که در مسیر دریاهای قرار دارند از بین می رود. در افغانستان با وصف موجودیت منابع کافی آب هنوز هم بیش از نم ملیون تن متاثر از خشکسالی و فقر در این کشور می باشند. مشکل درجه یک توسعه کشاورزی در افغانستان و برخورد ضعیف دولت با آب در کار باز سازی شبکه های آبیاری آن می باشد و بررسی وضعیت آب های این کشور در ردیف اول قرار می دهم. خشک سالی های پیهم در افغانستان که عمدتاً ناشی از تغییرات آب و هوایی کشور دانسته می شود. روستیا یان برای تهیه علوف و مواد سوخت خود مناطق کوهستانی این کشور را از پوشش گیاهی تقریباً برهنه کرده اند. این کار آنها آسیب به پوشش گیاهی و محیط زیست رسانده است که زمین کوه های برهنه این مناطق دگرتوانایی جذب باران

ونگهداری برف را ندارد. این وضعیت نه تنها کشاورزی و دام داری را در مناطق کوهستان در وضعیت بد قراردادده بلکه دامنه کوها و خاک زمین هموار ریگزارها را و حتی بستر های خشک دریاها را بر سر راه سیلاب های بهاری و خزانی مبدل شده است.

تخریب کشتزار ها به وسیله سیل در بلخاب

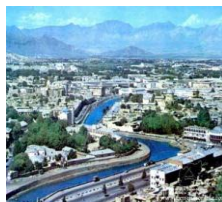

سیل در ولایت جوزجان

خشک شدن دریا ی کابل فجایع زیست محیطی و بهداشتی در شهر کابل است. طبق اطلاعات هواشناسی بیست سال پیش حدود 45 درصد میدان یخچال سلسله کو بابا و بخصوص کوتل اونی کا هش یافته است. با سخت شدن شرایط زندگی باشندگان نواحی دور اطراف کابل آنها طی سی سال به نسبت عدم مواد سوخت ارام ارام شروع به قطع درختان و از بین بردن گیاهان این مناطق شده اند. این ساحه را از پوشش گیاهی تقریباً برهنه کرده اند و در گذشته های نزدیک مناطق کوه پغمان و گل کوه کاملاً سبز پر از بته های ارغوان بود.

امروز دریای کابل

گذشته دریا کابل

بته های ارغوان

کوه پغمان

مسولین زراعت نواحی کابل گفتند که ظرف سی سال اخیر 50 درصد گیاهان کوهی و 90 درصد جنگل ها دور و اطراف کوه های این مناطق از میان رفته است. کنند بی رحمانه بته ها و گیاهان باعث برهنه شدن کوه ها و دشت ها از پوشش گیاهی شده است که در نتیجه این کار خاک بطور مستقیم مقابل شعاع آفتاب قرار گرفته درین صورت درجه حرارت بلند رفته و خاک خشک می شود و دیگر توان جذب باران و نگهداشت برف را نه خواهد داشت. پیامد فوری این وضعیت باعث زود و سریع آب شویی یخچالهای منطقه کوبابا و سلسله کو هندوکش و هم افزایش سیل و برف کوچ، جریان شن روان و توفان باد در این مناطق شد است. سیل و برف کوچ و توفان باد ها به افزون بر آسیب های که به کشاورزی و محیط زیست وارد می کند هر سال باعث مرگ افراد زیادی در این مناطق خواهد شد. این بته ها گیاهان زیست بومی این منطقه هستند که یکی عوامل پدید آمدن آب و هوای گوناگون در عرض منطقه می باشند. کنند بیش از حد این گیاهان سبب آسیب رسانی به محیط زیست منطقه شده است. تخریب بیش از حد این گیاهان اثرات مخربی را روی سطح منطقه می گذارد و هم به روند بیابان شویی روبه توسعه در مناطق گرمسیر می افزاید.

گیاهان جز اساس منابع طبیعی تجدید شونده محیط زیست بوده که نقش مهمی در حفظ خاک و تنظیم چرخه آب در طبیعت و فراهم نمودن شرایط زیست و بقای حیات وحش، تامین بخش قابل توجهی از علوفه مورد نیاز دام های اهلی و حفظ تعادل محیط زندگی و تامین معیشت و ادامه امکان زیست انسان می باشد.

مراقبت از سرسبزی و خرمی خاک افغانستان تلاش برای جلوگیری از گسترش بیابان های شمال و جنوب کشور یکی از ماجرایی است که باید مسئولین اداره ملی محیط زیست و ریاست جنگلات نواحی در همه جاذبی گرفت. اداره ملی محیط زیست و مردم باید برای حفظه منابع گیاهی اهمیت جدی داد و این گنج واقعی را نابود نکرد و وجود فضای سبز در داخل محیط زیست به لطافت هوای محیط زیست کمک می کند.

دشت شمال در فصل در بهار

صحرای سبز در شمال

پوشش گیاهی باعث با لا رفتن نفوذ آب در خاک می شود. بنابر این در هنگام بارندگی مناطقی که دارای پوشش گیاهی مناسب می باشند حجم کمتری از آب به صورت رواناب بروی سطح زمین جاری می شود. و همچنین پوشش گیاهی با گرفتن اولیه قطرات باران از ضرب مستقیم قطرات و در نتیجه متلاشی شدن ذرات خاک جلوگیری می کند. و ریشه گیاهان از حرکت و جابجایی ذرات خاک توسط آب و باد جلوگیری می کند

نمونه ای از پوشش گیاهی تپه ها شمال

نمونه پسته زرا شمال

نمونه ای از پوشش گیاهی دامنه کوه

پس پوشش گیاهی نقش بسیار بزرگی در جلوگیری از فرسایش خاک ایفا می کند و فرسایش خاک یک از عوامل مهم تخریب محیط زیست محسوب می شود. و با فرسایش خاک باران شدید موجب روناب و سیل می شود و سیلاب ها نه تنها جوی های عنعنوی و کاریز ها را پر می کند. و هم با از بین رفتن پوشش گیاهی روند فرسایش خاک شتاب بیشتری گرفته و در کیفیت آب رودخانه ها تاثیر گذاشته و به ماهیان و سایر مرغان آبی آسیب فراوانی وارد می شود. و پوشش گیاهی بهترین و آسان ترین راه جلوگیری از فرسایش خاک به حساب می آید.

نمونه از کیفیت آب از اثر فرسایش خاک

نمونه از طوفان باد

نمونه از روناب آب باران

شدت این فرسایش در کوه‌ها باعث داشتن شیب بسیار بیشتر است. شیب زید باعث تسریع جریان آب شده به همان نسبت میزان هدر رفتن آب افزایش پیدا می‌کند. به همین علت پوشش گیاهی در مناطق کوهستانی از اهمیت زیادی برخوردار می‌باشد. علاوه بر آن پوشش گیاهی باعث حفظ و نگهداری رطوبت خاک می‌شود. رطوبت خاک است که مسئله موجبات امکان حیات بوته‌ها و زندگی هزاران نوع حشره و میلیون‌ها میکرو ارگانیسم را فراهم می‌آورد. که این حشرات علاوه بر اینک امکان حیات پیدا می‌کنند.

با سختن لانه در زیر بوته‌ها خاک زیر بوته‌ها را بصورت اسفج در آورده و قابل نگهداری آب می‌کنند و این کار سبب می‌شود موقع بارندگی مقداری از آب باران در آن حفره‌ها ذخیره شده و از راه افتادن سیلاب که باعث فرسایش و نابودی مزارع و محل زندگی انسانها می‌گردد مانع شود. و همچنین آب داخل حفره‌ها تا مدت‌ها مورد نیاز هم بوته‌ها و هم موجودات خرد را فراهم می‌آورد.

پوشش گیاهی دامنه‌ی سلسله کوه بابا

پسته زار کوه‌های بادغیس

و متأسفانه هنوز هم روند تخریب از بن‌کندن بته‌ها پسته زارها و قطع درختان در سر تا سر افغانستان ادامه دارد بر اساس امار و ارقام وزارت زراعت در گذشته بیش از چهار صد و پنجاه هزار هکتار زمین درخت پسته وجود داشته که حدود 40 فیصد آن تا اکنون از بین رفته است. پیامد این کار تخریب فرسایش خاک سبب گسترش بیابان‌های خشک و بی حاصل را همراه داشت و یکی از خطرهای اصلی را برای امروز ما و نسل‌های بعد ما است. قابل ذکر است که سبب بیابان شدن منطقه نتیجه عمل انسان است.

کندن بته زار

پسته زار

قطع بی رحمانه درختان

قطع پسته زار

دخالت چوپانها ها در برهم زدن ايكو سيستم چراى منطقه به و سيله چراى بى رويه گله هاى گاو و گله بز و رمة هاى گوسفند همواره صورت مى گيرد. خوردن شاخه هاى جوانه درختان و لگد مال علوفه ها توسط چرش بيش از حد گله ها موجب برهنه شدن كوه ها و دشت ها از وجود پوشش گياھى بالاخير موجب تخریب محيط زيست مى گردد. چوپانها بايد توجه با در نظر داشت پوشش گياھى يك منطقه چه مقدار حيوان را مى توان وارد منطقه كرد.

ورود گله ها به چراگاه ها قبل از زمان مناسب به پوشش گياھى لطمه وارد مى نمايد به دليل رطوبت زياد خاک و درآمد و رفت زياد گله ها در چراگاه باعث فشردن خاک و كم شدن حجم خاک مى گردد. در نتيجه علاوه بر اينك قابليت نفوذ خاک نسبت به نزولات كاهش خواهد يافت نگهدارى خاک نسبت به آب نيز كاهش مى يابد و بالاخره باعث كاهش پوشش زنده ي گياھى مى شود. عوامل اصلى فرسايش خاک از بين رفتن پوشش گياھى طبيعى خاک مى باشد. نكاتى را بايد مورد قرارداد كه تا اكو سيستم چرا به خوبى حفظ شود از جمله اين نكات رعايت ظرفيت چرا و برداشت مجاز از چراگا ها. رعايت فصل چرا و آماده گى چرا جهت استفاده پس از حدود يك ماه از شروع فصل بهار هنگامى كه زمين براى چريدن گوسفندان و برة ها و بزغالها سرسبز شده باشد. كه تا برة ها و بزغالها غذاى خود را از طريق چريدن علف صحرا تامين كنند.

نمونه از چراى مفرط

نمونه از گله گوسفند ها در چراگاه

نمونه از گله گاو ها در چراگاه

مفيديت جلوگيرى از چراى بى رويه: بهتر شدن وضعيت پوشش گياھى در نتيجه هنگام بارندگى از ايجاد روناب كاسته مى شود و آب فرصت كافى براى نفوذ را در خاک پيدا مى كند.

سفره هاى آب هاى زير زمينى تغذيه شده و چشمه ها و كاريزها در قريه جات پر آب مى گردد. با نفوذ آب در خاک ديگر سيلاب ها به وجود نمى آيد و از بسيارى از خسارات مالى و جاني جلوگيرى به عمل مى آيد. براى تحقق اين هدف لازم است تا ما انسانها با منابع طبيعى و محيط زيست خود با احتياط تمام برخورد نموده زمينه استفاده مطمئن و دومدار و حفظ و نگهدارى آنها را فراهم نمايم و به كمبود منابع روبرو نشويم و اين امنيت بزرگ به طور درست به نسل هاى بعدى انتقال نمايد.

دريا هاى مهم افغانستان عمدتاً از ذوب يخچالها و جهيل ها سرچشمه مى گيرد. در يا آب فراوانى كه محيط بسيار وسيعى را فرا گرفته به بهر ها و اقيانوس ها راه دارد. دريا ها تا حد زيادى به جهيل ها وابست است اند و داراى ارتباط نزديك مى باشند.

1. درياى كابل از كوتل اوني از ارتفاع 3250 متر سنگلاخ سرچشمه مى گيرد بعد از آبيارى ساحه ميدان به وادى چهاردى داخل مى شود و در حصه گذرگاه آبى كه از دره پغمان مى آيد با آن وصل مى شود و بطرف شرق به مسير خود ادامه مى دهد و فاصله هشتاد كيلو مترى را طى مى كند. اين دريا حين جريان خود بطرف شرق در سروبى به

دریای پنجشیر الیشنگ والینگار سرخ رود و کنر وصل می گردد و 20 اعشاریه 76 ملیارد متر مکعب آب دارد. دریای کابل تاجای که دریا لوگر به آن وصل می شود انقدر آب وافرندارد. طول دریا کابل از منبع تا دریا سند 700 کیلو متر است. در خاک افغانستان طرف 560 کیلو متر جریان دارد.

سلسله کوه هندوکش مرکزی مرز کوه ها پروان وردک است

آب این دریا در سابق اکثرا جهت آبیاری زمین های زراعتی و باغات شهر نواحی کابل استفاده می گردیده. وباعث زیبایی محیط و شهر گرده بود در گذشته دریای کابل یکی از مشهور ترین و زیبا ترین دریا های افغانستان شمرده می شد. در زمان قدیم آب و هوای سرد و گواران کابل مردام گرم نشین هند را دیوان کرده بود. کابل را جنت می شمردن. نام کابل از دریای کابل گرفت شده است.

جوی های مشهور که از آب دریا کابل جدا شده : جوی شیر بالا جوی جوی سراسیاب جوی ده دانا جوی یک توت جوی بی بی مهرو جوی چهلستون و غیره.

2.1 جوی شیر یکی از مشهور ترین و طریل ترین جوی های کابل است. در قسمت رسیدن دریای چمچه مست به دریای کابل جوی شیر کشیده شده مسیر خود را در جوار دریای کابل طی کرده با عبور از دهیمنگ و اسمایی وات وارد حوض مرغابی ها می گردد بعد از حوض مرغابی ها سه شاخه از آن جدا شده هر یک به سه طرف معین جریان پیدا می کند.

الف. نهر درس که بعد از جوی ده افغانا شهرت کسب کرد و بطرف ارشیف ملی حرکت و بعد از کارته پروان میرسد و از آنجا جریان این جوی بطرف شمال شرق جانب خواجه بغراومیدان هوای کابل و درخانه سازی مسیر خود را طی می نماید و اراضی مربوط خوش را آبیاری می نماید.

ب. موگدها از طریق پارک زرننگار و جوار سفارت ترکیه وارد ساحه وزیر اکبرخان شده و بعد از طی نمودن قلعه موسی وزیر آباد می گردد اراضی وسیع را در آن مناطق آبیاری میکند.

ج. جوی بی بی مهرو این جوی نیز از حوض مرغابی ها جدا شده بعد از گذشتن پارک زرننگار داخل ارگ شد و از مقابل قصر دلکشا وارد بی بی مهرو میشود اراضی مربوط بی بی مهرو و قلعه وکیل را آبیاری می کند.

3.1. بالاجوی از دامنه کوه عبدالرزاق غرض ابیاری تکهای انگور و تپه باغ بالا را سرسبز ساخته بعدا مسیر خود را بطرف شمال شرق طی نموده بطرف بادام باغ راه خود را باز می کند اراضی و باغ های این منطقه در موجودیت این جوی سیراب میگردد.

4.1. جوی چلستون این جوی از جانب راست دریا کابل جدا شده از قلعه فتوح گذشته به دو شاخه تقسیم می شود : شاخه اول موازی با دریا کابل جریان دارد و ساحات باغ چلستون و قلعه غیبی را مشروب می سازد. شاخه دومی مسیر خود را به دامنه کوه چلستون ادامه داده وارد قریه چلستون شده و با شاخه اول وصل شده و اراضی زیادی را ابیاری میکند.

5.1. جوی سراسیاب از جانب دریای کابل از ساحه تنگی سیدان جدا شده بطرف غرب حرکت می نماید مناطق خواجه نو قلعه سراسیاب باغ ذخیره و ارگ نو را آبیاری میکند و همچنان مسیر خود را تا افشاردارالامان و قلعه بختار سیراب می نماید.

6.1. جوی ده دانا موازی با جوی علاوالدین از جانب چپ دریا کابل کشیده شده ده قلندر اراضی دوغ اباد و ده دانا و اراضی باغ های چلستون را آبیاری می کند بعدا ساحه وسیعی ده مراد خان را آبیاری می کند.

7.1. جوی یک توت از چپ دریا کابل در منطقه ششدرک جدا شده از مطبوعه دولتی مکرویان چهارم وارد یک توت شده و بعدا جانب خواجه رواش و ده سبزه راه خود را باز می کند این جوی بعدا ترخیل و دهیچی آبیاری می کند.

8.1. جوی خطیبیان از کنار راست دریا کابل در قسمت پل ارتن جدا شده بطرف سینما پامیر شفاخانه میوند مندوی و باغ علی مردانه را سیراب می نمود.

9.1. نهر بالا جوی که از تنگی للندر آغاز از دامنه وسیل اباد و باغ بابر و دامنه گذر گاه و فراز چنداول می گذرد به بالا حصار منتهی می شود. ویگانه وسیله اب رسانی به بالا حصار به شمار می رفت.

جوی شینه زردخیز جوی کمری جوی قلعه محس خان جوی رعیت جوی قلعه جبار خان جداشوی این جوی ها از دریای لوگ جدا شده نواحی بت خاک کمری باغ عبدالهاشم نواحی بگرام و پلجرخی را آبیاری می کنند و نیز آسیاب های زیاد را به حرکت آورده است.

جوی پل مستان نیز از دریای لوگر از تنگی ده یعقوب کشیده شده است. این جوی تا امروز وجود داشته و مورد استفاده قرار دارد. این جوی اراضی ولایتی و سیاه بینی را آبیاری کرده. مسیر خود را در پایین کوه بالا حصار بطرف شمال باز می نماید و بعداز سیراب نمودن مناطق قلعه نو و قلعه خواجه در مقابل بالا حصار و چمن حضوری به دریای کابل وصل می گردد.

نمونه یکی از جوی های کابل

وجود داشتن جوی های بسیار در کابل بیان گ انست که زمانی رشد زراعت و باغ داری در این مناطق بیشتر بوده و حراست از محیط زیست به درجه عالی وجود داشت. این جوی ها با عث تزیین و زیبایی شهر و اطرف نواحی منطقه شده بود.

در حقیقت از همین سبب بود

مشک تازه می بارد. ابر بهمن کابل

موج سبز می کارد. کوی پرزن کابل

نمونه از جوی باغ بابار

گذشته شهر کابل

2. دریای شکر دره در 20 کیلو متری شامل غربی شهر کابل واقع است و سرچشمه دریای شکر دره از شمال کوه اونی پغمان می باشد 12 ماه سال پر آب است و 2500 هکتار زمین زراعتی را فعلا با همراهی باغستان ها آبیاری می کند. اگر سدی بروی دریای آن احداث شود 1500 هکتار زمین مستعد زراعتی دیگر نیز قابل آبیاری در ساحه آن وجود دارد.

و هم آب از سد ذخیره به وسیله کنال آب رسانی در سرسبزی شهر کابل امکان خوب از آب این سد موجود است. این بند ذخیره آبی در باروری کنی پوشش گیاهی کوه های منطق شکر دره و هم کوه های پغمان نقش بسیار مهم دارد.

کوه شکر دره درای یخچال شش ماه است

دریای شکر دره

3. دریای سرخاب در ولسوالی دوشی موقعیت دارد که از کوه های بامیان از ارتفاع 53542 متر شاه ای فولادی سر چشمه می گیرد و با معاون بزرگ خود دریا سیغان به دریای بامیان می پیوند . دریای بامیان از دامنه های شمال کوه بابا سرچشمه گرفته در حصه دوشی به دریای خنجان یکجاشده است. شهروندان بامیان به دلیل تند بودن آن وعدم سیستم نهر سازی و بند های آب گیر دان از نعمت این آب در زراعت و باغ داری محروم اند.

فقر و کمبود مواد سوختی باعث شده تا شماری زیادی از مردم شریف مناطق کوهستان بامیان استفاده سوخت خود را از بوته ها نمایند و پوشش گیان مناطق شان به شدت آسیب دیده است. و از همین سبب اثرات آمدن سیلاب ها و کم شوی آب دریا سرخاب در آخر موسم بهار و تابستان هر ساله دیده می شود.

دریای بامیان

دریای سرخاب

4. دریای اندر آب از کوتل خاواک و از ارتفاع 5895 متر شمال غرب کوتل بازارک سرچشمه گرفت از شرق به غرب دایم عمر جریان دارد و قراء ده صلاح, اندراب, سنگبران, بنودشت بجگا, خنجان, گازان راسیراب می کند و در حد بنو آب ارزو را با خود گرفته در نواحی دوشی با دریای سرخاب یکجا می شود و بنام دریا غوری از پلخمری می گزرند و از وسط بغلان به نام دریای قندوز می گزند. و قکتکه با دریای خان آباد یکجا شده در قلعه زال به دریای امو می ریزد. در مجموع از آب این دریا وافر در ولایت بغلان چند پروژه های سکتور زراعتی بنام خواجه الوان بوسیله کانال گورگان ولرخواوی حدود 4000 هکتار زمین آبی زیرکشت لبلبو میرفت.

بالحادث پروژه بند آب گردان به دشت کیله گی و بند حسن تال با مهار کردن دریای اندراب و سرخاب ایجاد صد ها باغ و باغچه و صد ها هکتار زمین زیر کشت و آبیاری خواهد رفت.

در ساحه پلخمری به وسیله کانال عثمت خان اراضی وسیع از آب این دریاها آبیاری میگردد. در مجموع دریا ی قندوز دارای 7 اعشاریه هفت کیلو متر مکعب آب در سال می باشد .

دریای اندر آب

6. دریا خان آباد نیز از شمال شرق کوتل خاواک از ارتفاع 3600 متر سرچشمه گرفته زمین و باغات نواحی خوست اوفرننگ اشکمش چال بنگی خان آباد را به وسیله نهادهای سنتی آبیاری می کند. پروژه آبیاری بند چوغه مشتمل از یک بند برق و دو کانال اصلی آبرسانی از آب همین دریا بود در سال 1973 توسط متخصیصن المانی آغاز شروع به کار نموده بود. زمین های حاصلخیز این ولایت از برکت آب فراوان این دریا هم سالانه زیرکشت شالی می رود.

7. دریای پنچشیر از سلسله کوه های هندوکش از نشیبی های کوئل انجمن و چمار و کوئل خاواک و کوئل بازارک و آب های فرعی دیگر که از قله ها و ارتفاعات بیش از سه هزار شش صد متر دره های راست و چپ بدان میریزد موضوعی است که مطالعه آن از نقط نظر جغرافیه و منابع آب اهمیت زیاد دارد. و منبع بیشتر از چهل فیصد دریا کابل را در یای پنچشیر تشکیل می دهد.

طول این دریای به 320 کیلو متری رسد در داخل پنچشیر زیاده از 125 کیلو متر جریان دارد. ریزابه های که از دره های طویل پنچشیر سرچشمه می گیرد زمین و باغات مسیر خود را مشروب کرده و آب های اضافی آنها به دریای کلان می ریزد. ساحه پایان پنچشیر به نسبت آب و هوای مناسب و حرارت مساعد آن دوفصل کشت می شود و اقلیم پنچشیر برای باغداری و جنگلداری خیلی مساعد است.

در ساحه قریه تاواخ و اناوه ساحه وسیع زراعتی وجود دارد که تا اکنون لامزروع باقی مانده است. شهد قهرمان ملی احمدشاه مسعود به پاس شهدای قریه تاواخ که از طرف روس های وحشی دردم صبح در خانه شان به قتل رسیده بودن طرح سروی پروژه آبرسانی کنال سریچه الی پشته ملکان زیر دست داشت که طرح دیزاین و نقشه آن توسط انجینر اماده شده بود. اگر این طرح دوباره از طرف دولت روی دست گرفته شود. برای مردم قریه تاواخ , اناوه یک کمک شاهانه خواهد بود. بخاطریک در حدود 40 8 هکتار زمین بایز زیرکشت میروود و هم بیشتر از یک هزار هکتار زمین آبیاری موجود زیر کشت دوفصله می رود.

جریان دریا در منطقه کورابه

جریان دریا در منطقه بازارک مرکز ولایت

این دریای خروشان پنچشیر تمام زمین های زراعتی باغ تاکستان ولایت کاپیسا را به وسیله نهر بزرگ سنتی سیرآب و آبیاری می کند. و همچنان زمین های حاصلخیز و تاک زار ولایت پروان را نیز از آب این دریا به وسیله سیستم مدرن آبیاری یعنی کانال پروان مشروب می دارد.

پروژه کانال پروان یک پروژه عام المنفعه بوده . و این کانال در سال 1358 به شکل آبگردان بر فراز دریای پنچشیر و با عبور یک لوله سیفون از بالای دریای غوربند در منطقه متک و با فعال بودن یک دستگاه تولید برق در چاریکار و زیر کشت آبی دو فصل 4800 هکتار به کمک یک کمپنی چین عمار شده است.

در وازه کنال پروان

نهر گلبار که از دریای پنچشیر

شمالی از برکت دریای پنچشیر سرسبز

از عدم مواد سوخت مردم سال های طولانی از پوشش گیاهی دره کوه های مناطق خود برای هیزم سوخت خود استفاده کرده اند. کوه های این منطقه از پوشش گیاهی برهنه شده است زمین کوه های این منطقه دیگر جذب باران و نگهداشتن برف را به مدت طولانی ندارد. این عمل آنها آسیب به پوشش گیاهی و محیط زیست منطقه رسانده است. که سبب افزایش برف کوچ ها در دره های پنچشیر گردیده است.

8. دریای دره ارزوی پنچشیر که از غرب کوتل خاواک و مرغی سرچشمه می گیرد و موازی به دریای کلان پنچشیر جریان دارد و از داخل قریه های ولسوالی شتل ولایت پنچشیر می گزرند و در گلبار به نام دریای شتل یاد می شود. به دریا پنچشیر ملحق می شود. طول این دریا کم تر از 100 کیلو متر است. این دره سبز و خوش آب و هوای ارزو به نسبت نداشتن راه موتر رو طی فاصله 75 کیلو متر آن خالی از سکنه و فعالیت های زراعتی امروز باقی مانده است.

کوه های آرزو پراز پوشش گیاهی می باشد و محل بود و باش حیوانات وحشی و کبک های زرد خوش اواز دری است. از برکت این دریا باغات و زرعتی ولسوالی شتل مشروب می گردد.

دریای شتل (ارزو)

9. دریای سالنگ از نشیبی های جنوب و شرقی کوه های خود سالنگ از ارتفاع 4300 متر منبع گرفته و طول این دریا خروشان در دره سالنگ به طول 60 کیلومتر به حرکت خود ادامه می دهد. سالنگ دره کم عرض داشته و در اطراف آن زمین های زراعتی و باغات وجود دارد. قله کوه های آن دایم پر از برف پوشیده می باشد. دامنه کوه های سالنگ انبوه از پوشش گیاهی است.

10. دریای غوربند که از ارتفاع 2987 متر کوئل شبر سرچشمه گرفته است. از غرب به طرف شمال و شرق به فاصله 80 کیلومتر بین هندوکش و اطراف کوه پغمان امتداد می یابد. زمین و باغات ساحه مسیر خود را در دره غوربند آبیاری نموده. این دریاخروشان و دایم جریان به وسیله نهر سنتی که از آن جدا شده زمین های حاصلخیز و تاکستان چاریکار و سید خیل را مشروب کرده سر انجام در قسمت شوخی به دریای پنجشیر ملحق می شود. باریک آب که از کوه شکر دره سرچشمه می گیرد و آب موسمی دارد و مقدار آب آن در فصل های مختلف کم و بیش می شود. آب باریک آب از سمت غرب وارد پروان می شود.

کو هندوکش مرکزی

دریای غوربند

11. دریای الیشنگ والینگار سرچشمه شان پر از برف های دایمی است از قسمت جنوب شرق هندوکش از دو نقطه هر کدام جداگانه منبع می گیرد : منبع علینگار از ارتفاع 4430 متر از شرق کوئل انجمن و مندول نورستان سرچشمه گرفته است. منشاعلشینگ از ارتفاع 3495 متر از منطقه دولت شاه پچغان گرفته شده است. هر دوشان به طرف جنوب به حرکت خود ادامه می دهد و نارسیده به بند درونته علشنگ و علینگار دسته جمعی به بند درونته می ریزند.

طول دریای علینگار بیشتر از صد کیلو متر و علشنگ کمتر از صد کیلو متر هر دو دریای دایم جریان می باشند. زمین و باغات مسیر خود را آب ریز می نماید. کوه ودانمه کوه های مناطق نورستان دولت شاه علشنگ و علینگار انبوه ازبته ها و درختان است.

دریای الینگار

12. دریای کنرا از لحاظ جریان آب یکی از بزرگترین دریاها افغانستان است از جنوب شرق هندوکش از چهار نقطه منشع می گیرد : آب شاخه اصلی از یخچال کوه کران منجان از ارتفاع 6290 متر سرچشمه گرفته. این آب مسیر خود را ادامه داده وارد برگ متال می شود و بعد داخل دره کتیکل شده و در کامدیش یک چرخ عظیم خورد به حرکت خود تا بریکوت ادامه می دهد. آب شاخه فرعی دیگر که از سمت جنوب شرق یخچال کوه نوشاخ از ارتفاع 7485 متر مبدأ گرفته و مسیر خود را طی کرده . با عبور از چیترا در بریکوت به آب شاخه اصلی یکجا شده و دسته جمعی وارد ساحه ناری و اسمار شده در اینجا زمین و باغات مسیر خود را آبیاری میکند و به راه خود ادامه داده وارد اسداباد شده آب پا روز که از یخچال پکوال پت از ارتفاع 5331 متر سرچشمه گرفته و آب دریای پیچ که از کوه کمدیش منشع آن می

با شد در اسد آباد به دریا کمر ملحق شده زمین وباغات اسدآباد را مشروپ کرده در ثمرخیل با دریای کابل یکجا می شود.

طول دریا کمر بیشتر 460 کیلو متر است. یازده میلیارد متر مکعب آب این دریا وارد پاکستان می شود. کوه های اسمار برگمتال دره پیچ دره کمیش مرموره دانگام اسد آباد پوشیده با درختان سرو و بلوط و دگر بته ها است که از تخریب فرسایش خاک توسط باد و باران تند در این مناطق جلوگیری نموده است.

دریای کمر

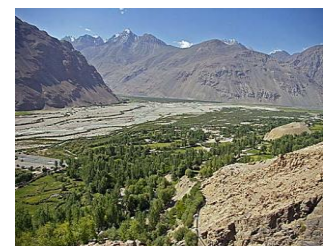
13. دریای آمو و شاخه های فرعی خورد وکلانی که از افغانستان به آن می ریزد: منبع اصلی آن از بلور کوه است که آب به جهیل چمقمتین می ریزد و سپس عبور از دره های تنگ و کوهستان پامیر (واخان) و در منطقه گازخان به آب دریای ویکتوریا می وصل می شود و به نام دریای پامیر یاد می شود. و در منطقه آب گچ آب نام آب پنج را باخود می گیرد. آب شاخه فرعی سوم از کوه دره لنگر و سرچشمه آن می باشد و به دریای پنج یکجا می شود و آب شاخه فرعی چهارم که از کوه منطقه قاضی ده به دریای پنج می ریزد.

جهیل ویکتو دریای زرکول

دریای واخان که از کول چمقمتین سرچشمه ان است

د هلیز واخان

این جریان آب نیلی شرین دریای پنج در منطقه وسیع سرسبز و خرم ناحیه واخان و نیلی بودن آن شاهد آب مینرال این منطقه زیبای کشور عزیز ما است که پیشه مردم این ناحیه وابسط به زراعت و مالدار ی است.

دریای پنج در منطقه قاضی ده اشکاشم

محل یکجا شوی دریای واخان با یای پنج در ناحیه غندود است

و آب شاخه فرعی پنجم دریای اشکاشم است که از کوه‌های ناحیه سلطان اشکاشم سرچشمه است و آب شاخه فرعی ششم از کوه‌های کازیدی جریان آن می‌باشد و آب شاخه فرعی هفتم از کوه‌های یالسیج به دریای پنج یا و شاخه فرعی هشتم از کوه ارخت در منطقه پتاب به پنج می‌ریزد و شاخه فرعی نهم آب قلعه بارپنجه در ساحه ولسوالی شیخان و به دریای پنج میریزد.

گرداب دریای پنج در منطقه ناحیه شیخان است

دریای شیخان

آب شاخه فرعی ده هم آب چسند که از کوه‌های منطقه شیوا سرچشم می‌گیرد به دریای پنج ملحق می‌شود و آب شاخه یازدهم هم فرعی آب دریاچه کول شیوه که این آب منطقه‌های ده‌های کلان ایگه سفید توت و بسنچ را طی کرده در محل چسند به دریای پنج می‌شود.

آب شاخه فرعی دوازدهم هم آب کیوان می‌باشد و آب شاخه فرعی سیزدهم هم آن آب دره جوی و شاخه فرعی چهاردهم هم آب خوستو و شاخه فرعی پانزدهم هم آب دریای نوآباد ایمی که از کوه سوت سرچشمه می‌گیرد و شاخه فرعی شانزدهم هم آب دریای خواهان و منشأ آن از حوض می‌باشد در منطقه بوستانک به دریای پنج وصل می‌شود و شاخه فرعی هجدهم هم آب دریای راغ که سرچشمه آن از کوه منطقه کلان ایگه می‌باشد در منطقه شینگان آب سفید چوت نیز به آن ملحق می‌شود هر دو یکجا به دریای پنج میریزند.

و شاخه فرعی هجدهم و آب دوشا مندی و شاخه فرعی نوزدهم آب برخم است که از ساحه شمال غرب شهر بزرک می‌ریزد و شاخه فرعی بیستم آب سمتی و شاخه فرعی بیست یکم آب هزاره سومچ که منطقه چاه آب می‌آید با آب دریای رستاق و چاه آب یکجا شده در ینگه قلعه به آب پنج میریزد و شاخه فرعی بیست دوم آن آب دریای کوکچه که معاون بزرک دریای پنج است که از حوض انجمن منبع و سرچشمه آن می‌باشد.

دریای پنج از 22 دریای کلان و خورد از کوه‌های بدخشان افغانستان و باریختن از سمت راست و از سمت چپ طرف تاجکستان عبارت از دریای غند، برتنگ، یزگلم، ونچ آب، و خش، کافرنگان و سرخاب تشکیل آمو دریا شده است. آب دریای و خش که در منطقه نورک که کلان ترین نیروگاه برقی تاجکستان است که درسد ذخیره شده است و آب پرچاب توربین‌های آن به دریای آمو می‌ریزد.

دریای کوکچه

آمودریا از دریا‌های معروف و تاریخی افغانستان است که اسم آن درالسنه‌های قدیم ذکر شده و پس از طی مسافت 2540 کیلو متر به جهیل ارال میریزد. این دریا به طول 1200 کیلو متر مرز افغانستان را طی می‌کند. در بسیاری از جاها بیشتر از 5 کیلو متر است. مقدار آبی که آمو از بستر خود عبور می‌دهد به طور متوسط بین 66 تا 72 میلیارد متر مکعب در سال است. تنها به دریای پنج که از 22 شاخه فرعی آب کوه‌های افغانستان از ساحه پامیر، واکان، کوکچه در یک ثانیه 2000 متر مکعب آب را و در سال بیشتر 40 میلیارد متر مکعب آب را به دریای آمو انتقال

میدهد. دریای قند وز و فرخار 7 عشریه هفت میلیارد مترمکعب آب را به دریا آمو میریزاند. این دریا در موسم بارندگی بهاری و خزانی گل آلود و طغیانی بود همه سال قسمت زیادی از زمین های کنار چپ خود را باخود می برد همه سال مسیر آن در تغیر است این دریا قرار روایات کهن در بحیره کسپین میریخته و اکنون به دریاچه ارال می ریزد.

در ظرف سی چهل سال اخیر در ینگه قلعه و در قند اراضی مورد طغیان آب وجود داشت دریا نیز در این منطقه شاخ شاخ مسیر خود را طی می کرد. در اثر گرمای منطقه و آب شوی سریع یخچالهای کوههای پامیر و هندوکش تمام آب این دریا به شاخه طرف چپ حرکت دارد. اراضی وسیع به طول بیشتر از چهل کیلومتر و عرض بیشتر از شش کیلو متر بطرف راست دریا در در قند جدا نموده است.

در سال 1997 هجوم گرو طالبان پاکستانی با همکاری پلس پاکستان در تحت رهبری مستقیم نصرالله بابر وزیر داخله آن وقت به مرکز ولایت قندوز نموده بود و مردم ولسوالی حضرت امام از ترس این گرو بیجا شدند به تعداد بیست هزار اهالی امام صاحب به جزیره در قند در تحت قیمومت کمیساری یونسپار سازمان ملل متحد تا بوجود آمدن دولت انتقالی در جزیره بودند.

دریای پنچ

دریای آمو

14. دریای کوکچه نیز یکی از مشهورترین دریاهاى افغانستان است که از یخچال های بخشداری کران منجان ولایت بدخشان سرچشمه می گیرد آب های فرعی آنکه باجوش و خروش خاص خود فاصله زیادی را طی نموده باهم یکجا شده از مرکز شهر زیبای فصیض آباد میگذرند که باعث زیبای این شهر شده است.

دریای کوکچه از جمله معاونین بزرگ دریای آمو می باشد از آب این دریا استفاده زیادی صورت نه گرفته فقد یک کانال به طول تقریباً 10 کیلو متر که بنام کانال سنگ مهر یاد می شود عمار گردیده است. امکان جلوگیری از حدروی این دریا در ساحه خواجه غار و رساندن آب بوسیله شبکه های آبرسانی به زمین های دشت ارجی امام صاحب دشت شیرماهی و آبدان میر علم که جمعا در حدود یک میلیون هکتار زمین خشک قابل کشت را به زمین زراعتی تبدیل می گردد. دریا کوکچه 650 کیلو متر طول داشته و عرض آن در بعضی از ساحات تا 150 الی 200 متر مرسد. سرعت این دریا خیلی تند بوده و سالانه اطراف خود را می خراشاند و این دریا در منطقه خواجه غار به دریا آمو ملحق می شود.

دریای کوکچه در مرکز بدخشا

دریکی قسمت ساحه زیبای بدخشان است

15. دریای فرخار از سه نقطه مبداء می گیرد دو شاخه ی آن از تل کندال و یک شاخه دگر آن از کوه های منطقه آب باریک سرچشمه می گیرد و از به هم پیوستن دو شاخه فرعی در منطقه ورسج دریا ی ورسج به وجود می آید زمین و باغات لدزی پیتاو و فرنگود و مرکز فرخار را آبیاری می کند و شاخه سوم آن که از منطقه آب باریک سرچشمه

گرفته و مصافه زیادی را در لدزی طی نموده پس از عبور از منطقه فرخار در نزدیک تالقان به دریای فرخار یکجا می شود. از آب این دریا بیشترین بهره برداری در ولایت تخار صورت گرفته رونق زراعت و باغداری در آن مناطق از برکت این دریا و رسج به حساب می آید. و سر انجام به دریای آمو می ریزد.

باغات ورسج

دریای فرخار در منطقه طبیعت زیبای ورسج

16. دریای بلخ از غرب کوبابا از آب قول سرچشمه گرفته و بعد به کاسه های بند امیر ریخته و پس از لب ریز شدن کاسه ها دو باره جریان پیدا می کند ابتدا بطرف غرب به سوی دره بلخاب جریان آب آن حرکت می کند و علاوه بر آب بند امیر از این منطقه آب های بسیاری در دیگری از کوه بیغوله دره بلخاب گرد آمده و بعد از آن آب رودخان شیرین وزلا به طرف شمال کمی تغییر جهت داده و پس یک فاصله طولان 350 کیلومتری را طی می کند و در محلات مسیر خود زمین و باغات را آبیاری می کنند و در ورود به مزار شریف به هیجده نهر تقسیم شده و بلخ باستان و نوای اطراف آن منتهی می شود. و آب آن به دریای آمو نمی رسد در نواحی دولت آباد چهار بولک واقعه تمام می شود.

دریای بلخ اب

دریای بلخ اب

17. دریای خلم از کوه چونغر دو آب شاه پسند سرچشمه گرفته است و با امواج نقره گونش در بین با غستان های بطرف شمال در جریان بوده و در راه خود زمین و باغات شهر اییک و حضرت سلطان را مشروب کرده و بعد مسیر خود را به طرف مرکز خلم ادامه داده و شهر خلم را بدو منطقه شرقی و غربی تقسیم نموده و زمین و باغات خلم را نیز سیر آب نموده و سر انجام به جهیل شور ینگه عارق می ریزد.

دریای خلم

18. آب خرو شان دره صوف از هزار چشمه بامیان منشا گرفته و بطرف شرق جهت خود را تخییر داده و با عبور از شرق چادره یک چرخش مار پیچ خورده و در صد مراد راست به طرف شمال تا ساحه دای میرداد بعدا به قلعه نو مسیر خود تا مرکز دره صوف ادامه داده و به زیبای این منطقه افزوده است و از دره صوف گذشته به طرف چپ چل حرکت نموده در منطقه کشنده به دریای بلخاب یکجایی شود. ارتفاع دره صوف 1400 متر از سطح بحر می

باشد. دره صوف دارای دره های مملو از درختان جنگل و پوشش گیاهی فوق العاده با رود خان ها و چشمه های فراوان است. آب دره صوف در رونق زراعت مناطق مسیر خود اهمیت بسزا دارد.

دریای دره صوف

20. دریای سرپل و آب های فرعی دیگر آن که از ارتفاع 3727 متر جنگلک از چندین شاخه سرچشمه دارد. شاخه فرعی اول از غرب کاشن از منطقه خمی ده و شاخه دوم آن از پی خوله دهانه کاشان و در منطقه گرزبان به شاخه فرعی اول وصل شده .

و به حرکت خود ادامه داده در خوال بطرف شرق وارد ساحه کوهستانات شده وبعد بطرف شمال تا جرخان و اینجا دوباره جهت خود را بطرف شرق در علف سفید تغییر داد و در گرگان مسیر خود را بطرف چپ شورآبه ادامه داد و از طرف راست شورآبه شاخه فرعی سوم آن میرسد. سرچشمه شاخه فرعی سوم آن از الر وارد زیباییان می شود و بعدا راه ی خود را بطرف ایه نج و راست شورآبه باز می کند.

چهارم شاخه فرعی آن از ترخوج بلخاب سرچشمه گرفته و از سمت غرب بطرف مسجد سبز به مسیر خود ادامه داده در دوابه با شاخه فرعی پنجم که از سنگ چارک سرچشمه گرفته یکجا شده و با هم از طرف راست شورآبه می گذرند و در بلغلی با شاخه های دیگر خود یکجا شده و بعدا راه ی خود راه گرفته از مرکز سرپل راست وارد ساحه شمشینه شده و به چندین شاخه های دیگر در ساحه شبرغان تقسیم می شود. دریای سرپل با شاخه های فرعی خود در رواج زراعت نواحی مناطق ولایت سرپل و شبرغان مهم بوده است.

دریای سرپل

دریای سرپل

21. دریای شرین تگاب از ارتفاع 3162 متر تیر بند تر کستان از دو شاخه سرچشمه گرفته است . شاخه فرعی اول از ده سرخ منطقه قورچی راه ی خود را بطرف غرب به بلچراغ باز کرده شاخه دوم آن که از ده در زن منبع می گیرد مسیر خود را بطرف شمال ادامه داده و در بلچراغ به شاخه فرعی اول وصل می شود. و هردو باهم بطرف غرب و با عبور از ساحه زرشوی در توی مه جهت مسیر خود را بطرف شمال تغییر داده , زمین و باغات نواحی شیرین تگاب و دولت آباد را آبیاری نموده و دوباره مسیر خود را زاویه هفتاد درجه چرخ خورده و بطرف قرغان به مسر خود ادامه داده و در ساحه قرغان به چندین شاخه دیگر در نهرها و جویها جهت آبیاری تقسیم شده و با عث رونق زراعت منطقه شده است.

22. دریای میمنه نیز از غرب کوه تیربند تر کستان از منطقه تیلان سرچشمه گرفته و آب این دریا مسیر خود را نیمه مایل بطرف قلعه نیازبک و بعد راه ی خود را بطرف شمال غرب تا مرکز میمنه باز می کند و در ساحه شیرین تگاب به دریای شیرین تگاب ملحق می شود و ساحه فیض آباد را تحت پوشش آبیاری خود می گیرد.

23. دریای قیصار از دگماست تیربند تر کستان منشأ گرفته و مسیر خود را بطرف شمال شرق با یک چرخش نیمه طی کرده وارد ساحه قیصار می شود و در کفتارخانه به طرف المار دو چرخ مار پیچ خورد و سپس مسیر خود را بطرف شرق ادامه داده و در ساحه ینگی قلعه به دریای میمنه ملحق شده هر دو با هم عبور از اورتپه و فیض آباد در پایین دولت آباد به دریای شیرین تگاب وصل می شود.

دریای قیصار

24. دریای چیچلکه از چهار شاخ فرعی تشکیل شده است و هر چهار شاخه های آن از تیربند تر کستان سرچشمه می گیرد و سه شاخ آن از نقطه دگماست و شاخه چهارم آن از نقطه توتا که هر کدام آنها مسیر جداگانه را طی می کنند و در خورماچ با هم یکجا می شوند. و بعد از آبیاری زمین های غورماچ در قالعه ولی به مسیر خود را به سمت جنوب غرب چرخ داده و بعد به راه خود ادامه می دهد.

25. دریای مرغاب از دهانه کاشان از منطقه چوک تیربند تر کستان سرچشمه گرفته بطرف غرب دروادی وسیع بسیار تند جریان دارد. در ساحه جوند دریا جوند نیز با آن وصل شده و در نزدیکی بالا مرغاب و حصه قر اول خان دریای گلچین از سمت چپ آن می آید و به این دریای یکجا شده و سپس عبور از علاقه ماری چاق سر انجام بدون استفاده پس از طی مسافت 990 کیلو متر خاک افغانستان طی نموده و در ریگستان قراقرام ترکمنستان می ریزد.

26. دریای کشن که از کوتل سبزک از ارتفاع 2160 متر منشأ گرفته و بطرف غرب به سمت قلعه نو با شاخه های فرعی خود موازی حرکت می نماید و سر انجام عبور از ساحه بویی زیارت به خاک ترکمنستان می ریزد.

27. دریای کشک از غرب کوتل سبزک از دو نقطه تگاورباط سرچشمه می گیرد و مسیر جریان خود را به کشک کهنه ادامه داده و عبور از خوش آسیاب سمت خورا به طرف شمال شرق در سنگبر چرخ داده وارد ساحه چهل دختران شده و بلاخره به خاک ترکمنستان می ریزد.

28. دریای گلران و دریای شوراب از شمال غرب کوتل خوش رباط از ارتفاع 2630 سرچشمه گرفته و ساحه گلران و چلخی را آبیاری می کند. ساحه اخته چی حاکم آباد و اورهوک را دریای شورآب مشروب می کند.

29. دریای هریرود و آب های فرعی دیگر آن از طرف راست و چپ بدان میریزد. سرچشمه هریرود از دو نقطه لعل و سر جنگل می باشد و آب سر جنگل از کوتل روغن گردو سرچشمه گرفته و با آب خوک کشته و دیگر آبهای فرعی که از شمال سرازیر می شوند با هم پیوسته بطرف منطقه دولت یاری می شتابند در اینجا آب لعل از شینه دولت یاری به آب سر جنگل می پیوندد و دریای وافر و تند هریرود را به وجود می آورند: دریای کاوغان یا نام دیگر آن

تگاب اشلان که از کوتل شترخون سرچشمه گرفته و با سرعت تند به سمت چپ موازی به دریای هریرود به مسیر خود ادامه داده در منطقه کاوغان به دریای هریرود وصل می شود.

دریای هریرود

دریا هریرود

آب گرم باب از سمت راست بطرف جنوب غرب حرکت می نماید و در ساحه بوستان به رخ نات ریخته و بعد از لب ریز شدن این آب یک چرخش به طرف سمت جنوب شرق به عقب نموده و نارسیده به ساحه صبیرک به هریرود ملحق می شود. طول این دریا از شرق به غرب 650 کیلو متر است. این دریا سپس از آن که زمین و باغات نواحی هرات را آبیاری کرد و به مسیر خود در مرز افغانستان و ایران ادامه داده طرف سمت چپ خود را یعنی خاک ایران را سرسبز رایگان نموده است.

30. دریای کجرو از شمال علی چاه کاریز سرچشم گرفته به طرف جنوب شرق به عقب چرخ خورده و در ساحه گل کند با شاخه فرعی خود یکجا شده و به مسیر خود به طرف جنوب غرب ادا مه داده و سرانجام به دلد دلزا شور دشت اتشین هرات می ریزد.

31. دریای هاروت از کوه های جنوب غرب هرات و فراه از دو شاخه منبع گرفته به جا نب غرب روان است. آب شاخه اول آب رود گز است که از ساحه دوزخ دره هرات سرچشمه آن می باشد. سرچشمه آب شاخه فرعی دیگر آن دریای اولنگ از ساحه گرگی و ساحه نگارخان کوه فراه می باشد در ساحه ادرسکن ولایت هرات با هم یکجا می شوند.

دریای هارود

هر دو با هم عبور از منطقه کمرزرد هرات به ساحه سبزوار فراه جهت خود را به سمت جنوب شرق به طرف ساحه فرمگان و بعد به طرف جنوب به مسیر خود به طرف غرب ادا مه داده و ارد ساحه چبجه نمکزار کلاته و دوست آباد و کاریز که شده و بعد راه خود را بطرف جنوب باز کرده و سپس از عبور از قلعه دو آب خود را بطرف غرب نیمروز می رساند. این دریا بعد از آبیاری زمین های گرد و اطراف خود فاصله 341 کیلو متی را طی کرده به بند سیستان می ریزد.

32. دریای فراه رود از دوشاخه آب کلان و چندین ریزه آب های فرعی دیگر منبع گرفته است. سرچشمه آب شاخه فرعی اول از جنوب کوتل شترخون ولایت غور و با چندین ریزه آب دیگر آن که در مسیر راه با هم یکجا می شوند و

در ساحه خم خورکی جهت خود را به سمت جنوب تغییر داده و با طی نمودن فاصله طولانی تا وصل شوی آن به رود نیوگان که سرچشمه رود نیوگان از پسا بند سیا کوه می باشد از آغاز مسیر جریان این رود موازی به شاخه اول بوده و در ساحه برآز رود نیوگان با آب شاخه اول با هم پیوسته و با قوت بیشتر به سوی منطقه گورزنگ حرکت می نماید و با هم یکجا شدن با رود مالمد و با سرعت تند به طرف غرب به سوی بالا بلوکو حرکت نموده در مسیر راه با ملحق شدن شاخه های فرعی دیگر با هم یکجا وارد نواحی مرکز فراه شده در اینجا زمین و باغات مسیر خود را مشروب کرده و سپس عبور از ساحه فراه به نیمروز به هامون پوزک می ریزد. طول آن 650 کیلو متر است.

دریای فراه رود

33. دریای خاشرود از چندین نقطه جنوب سیاکوه سرچشمه گرفته: آب شاخه اول از ارتفاع 4148 متر کوه قیصار سرچشمه آن می باشد و آب شاخه دوم از کشک خان سرچشمه می گیرد. و آب شاخه سوم از زرنی منشا دارد. آب های هرسه شاخه دسته جمعی به سمت غرب به مسیر خود ادامه داده و در ساحه حسن گیلان با وصل شدن آب شاخه چهارم که از ساحه خاوی مبدا گرفته و تشکیل دهند دریای خاشرود می باشند.

دریای خاشرود .

این دریا زمین های حاصلخیز دلارام ولایت فراه که در مسیر آن قرار دارد آبیاری وبعد از گزشتن از ده مزنگ فراه وارد نیمروز می شود و ساحات زیادی را در مسیر خود مشروب کرده و سرانجام در بلاق زرنج می ریزد. این دریا در تابستان آب آن خیلی کم بود ولی در زمستان از بابت برف باری در قله های آن و باران در دامنه کوه ها و دشت ها آن آب این دریای فراوان می باشد.

34. دریای هلمند کلان ترین دریای داخلی افغانستان است که از غرب دهانه در یای کابل از ارتفاع 4682 متر قله قاده کوه پغمان سرچشمه گرفته و با تندی از گردن دیوال عبور نموده و ساحه فراخلم بهسود را گذشته و با آب مارخانه ملحق شده و ریزآبه های دیگر که از پنجوای به دریا هلمند میریزند.

آب اجرستان رود از کو نیلو از ارتفاع 4803 متر آب خوردک از کوتل آب گردان آب کجروود از بند بایان از ارتفاع 3749 متر و آب تیری رود از کوه قاده باریک آب موسی قلعه رود از کوه بغرا. دریا های نام برده ساحات مسیر خود را آبیاری نموده و آب های اضافی آنها تشکیل دهنده دریا هلمند هستند.

طول دریا 1300 هلمند کیلو متر است که در گذشته دایما پر از آب و با عث رونق زراعت و کشت و کار گردیده بود. و در این اواخر خشکسالی های پی هم آب این رود خانه را در مجموع کم کرده است.

امروز احتیاجات ضروری باشندگان محل مسیر خود را در داخل قلمر کشور ما حل کرده نمی تواند. این دریا در گذشته دارای 12 بلیون متر مکعب آب بود و فعلاً "دریای هلمند ارغنداب هردو دارای 9 اعشاریه 30 بلیون متر مکعب آب هستند و به علل گوناگون بیشتر از 3 بلیون متر مکعب آب آن کم شده است.

دریای هلمند در منطقه هامون

دریای هلمند

دریای هلمند

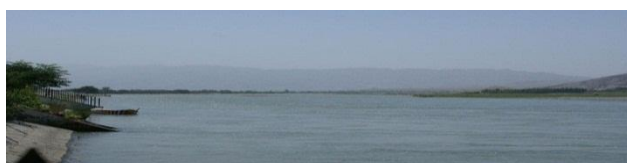
35. دریای ارغنداب از ارتفاع 4803 مترکوه قاده بارک ناور اجرستان سرچشمه گرفته و آب های فرعی که به این دریا ملحق می شود. آب ترناک آب لوره آب کندی رود می باشد. دریای ارغستان از چندین آب ها فرعی بنام ترنکروود لوره رود و رود معروف کندی تشکیل یافت است.

وهر کدام از این آب های فرعی از مناطق جداگان سرچشمه می گیرند. آب ترنک که از جمله اساس ترین آب های ارغستان به حساب می رود که از ارتفاع 4554 متر ناور سرچشمه گرفته و به مسیر خود بطرف مقر گیلان قلات شهر صفا حرکت نموده و بعدا از مرکز قندهار می گذرد.

ودر پنچوایی به آب ارغستان می ریزد و فاصله کمی پایان تراز پنچوایی به دریای ارغنداب وصل می شود و با قدرت و قوت خود عبور از لشکرگاه در قلعه بست به دریای هلمند ملحق می شود. طول این دریا تا یکجاشوی آن به دریای هلمند 413 کبلو متر است.

36. دریا کرم از قسمت جنوب سفید کوه از ارتفاع 4632 متر قله سیکارم همیشه پراز برف سرچشمه گرفته وادی کرم را شاداب می نماید. پس از طی فاصله 352 کیلومتر به نزدیکی عسیمی خیل به دریای سند می ریزد. جنگلات انبوهی در دامنه ها و درهای این کوه وجد دارد.

37. دریای سرخ رود که از قسمت شمال سفید کوه سرچشمه می گیرد مسیر خود را بطرف شرق در پیچ لره طی کرده وزمین باغات ارزه حصارک و چارتوت بالاباع را مشروب کرده در بهسود به دریای کابل یکجا می شود. طول این دریا بیشتر از 50 کیلو متر است.

دریای کابل

دریای کابل در منطقه جلال آباد

38. دریای لوگر از کول کگو دامنه گردن دیمیرداد و بلندی جانب جنوب خوات وردک سر چشمه گرفته بعد از آن رخ به شمال سواحل خود نموده و ساحه های درخوات را آبیاری می کند سپس جریان آن بین فلات پست شیخ آباد و چک می رفته و پس از آبیاری نواحی ده یعقوب اطراف آن خود از به بینی حصار کابل رسانده و ساحه شیوکی را آب داده در بگرامی به دریای کابل وصل می شود و طول این دریا 108 کیلو متر است

دریا لوگر در تنگی ده یعقوب

39. دریای ترنگ از دامنه شرق کوه نمکی سرچشمه گرفته و روبه غرب از علاقه های مقرو گیلان و اغوجان می گذرد و نواحی عمر خیل مونکلی و شهر صفا را آبیاری نموده و سر انحام دروادی مهمند کا ملا به مصرف می رسد و طول این دریا 352 کیو متر است.

40. دریای غزنی از دو نقطه یک شاخه ی فرعی آن از ارتفاع 4559 متر سرآب ناور سرچشمه گرفته بطرف شرق جریان می یابد و از بند سلطان و جلگه نواحی گذشته وارد جلگه غزنی میشود وقتی که باغات و گشتزار غزنی را آبیاری کرد در ساحه دوآب با رود گردیز وصل می شود. رود کریز که از کوتل تیره از ارتفاع 2996 متر سرچشمه می گیرد و سپس مسیر خود را مشروب کرده و گذشته از بند سرده بنام رود سرده مسما می گردد و با رود غزنی با هم یکجا به جانب آب استاده مقر پیش می رود و در آب استاده مقر می ریزد.

دریای غزنی

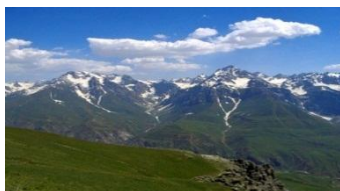
41. دریا چمکنی از کوتل شتر گردن شروع به حرکت نموده به سمت مشرق پیش می رود و آب های که از سمت شمال می آید باخود گرفته به گل غندی یکجا می شوند. طول این دریا در خلک افغانستان بیش از 35 کیلومتر نیست. این دریا پس از ابیاری منطقه چمکنی از نواحی چپری وارد پاکستان میشد.

42. دریای لواری از کوه سلیمان سر چشمه گرفته به سمت شرق جریان پیدا می کند بالینکه به طرف هلمند راون است ولی ابش به هلمند نمیرسد. طول این رود 352 کیلو متر بوده پس از گذشتن از علاقه شورابک اخیرابه کول سیستان میریزد

43. دریای کومل از کوه سلیمان سر چشمه گرفته به طرف جنوب شرق جریان دارد درازی این دریا 350 متر است . دریا کومل از دیره رجات گذشته به سند ملحق می شود.

نتایج و بحث : زیادتین نقاط پرآب و شادآب را قسمت شمال شرقی افغانستان مانند کنرها , نورستان , کاپیسا پنجشیر, پروان, بدخشانو تخار تشکیل می دهد. که اکثر قتل هندو کش شرقی دارای یخچال های دایمی می باشد و بیشتر از چهار هزار متر ارتفاع دارند.

یخچال کوه های بدخشان

هندوکش پامیر

یخچال طبیعی هندوکش

دلیل سرسبزی و شادابی این مناطق این ها هستند:

1. موجودیت یخچالهای دایمی در قتل هندوکش شمال شرقی و جنوبی موجب پربار و خروشان شدن دریاها ی این مناطق و هم با عث سرسبزی و شادابی مناطق مذکور شده است.

2. وارد شدن توده هوای قطبی سرد سپیر از سمت شمال افغانستان در فصل زمستان موجب ریزش برف شدید در اکثر نقاط کشور ما می گردد.

3. وزش توده هوای اوقیانوسی از دریای بالتیک , دریای سیاه , دریای خزر که در فصل زمستان و اوایل بهار از سمت شمال غربی وارد افغانستان می شود و قسمت های زیاد کشور ما را تحت تاثیر خود قرار می دهد و موجب ریزش برف و باران در زمستان و اوایل بهار می شود.

4. وزش توده هوای اقیانوس هند در فصل تابستان از سمت جنوب و جنوب شرقی و این توده هوای در اثر عبور از کوه های سرد مرتفع مشرق افغانستان تبدیل به یک توده پر فشار می شود و باعث ریزش باران در مناطق کوه های جنوب شرق کشور ما در فصل تابستان میگردد.

مناطق جنوب و جنوب شرقی کشور ما دارای هوای موسمی می باشد. میزان بارندگی سالانه در این مناطق 460 تا 680 میلیمتر می باشد. منبع اصلی تامین آب دریا های این نواحی از نزولات موسمی که در این مناطق می بارد می باشد. باریدن این نزولات موسمی باعث هوای مرطوب این مناطق شده که شرایط را برای رشد گیاهان از جمله درخت ارچه بلوط نشتره جلغوز را فراهم ساخته است. جنگل های خود روی در ذخیر سازی آب و حفاظت از حوض چه ها و رودخانه ها نقش موثری دارند. و هم سالم سازی و ارتقای کیفیت آب اشامیدنی نیز از طریق جنگل ها صورت می گیرد.

طبیعت دلکش و زیبای بدخشان است

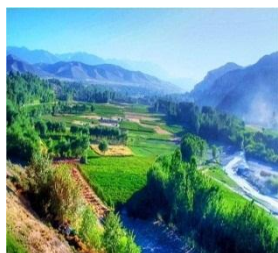

طبیعت انبوه جنگل کنر است

طبیعت شاداب پنجشیر است

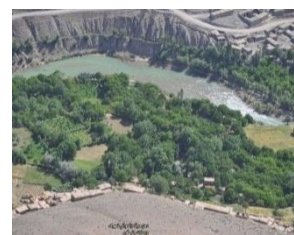
هندوکش مرکزی مانند سالنگ دره صوف بامیان هزارجات چغچران مدت شش ماه پر از برف می باشد و با آمدن فصل بهار و گرم شدن روز و اثر تابش آفتاب و سریع ذوب شدن یخ و برف های دامنه کوه های هندوکش مرکزی باعث آب خیزی در جریان دریا های این مناطق می گردد و در فصل تابستان اکثریت دریای که از هندوکش مرکزی سرچشمه می گیرند آب شان کم می شود و جریان آب بعض شان حتی خشک می شود. به نسبت اینکه موقعیت هندوکش مرکزی بین اقلیم صحرائی و نیمه صحرائی قرار دارد.

یکی از منطقه ی بامیان

دره سالنگ

یکی از منطقه ی از چغچران

آب هوای مناطق شمال و شمال غرب کشور ما شبا هت به اقلیم نیمه صحرایی دارد یعنی دشت لیل در ولایت جوزجان دشت کیله گی در ولایت بخلان دشت آبدان میر علم و شیر ماهی در ولایت قندوز در برخی از این دشت ها نزولات زمستانی به مدت یک دو ماه آب کافی را برای رشد بوته ها و گیاهان چند ساله فراهم می کند. در این دشت های آب ها تحت ارضی زیر زمینی در سطح بسیار نزدیک قرار دارد.

در ارتفاعات این منطقه در ماه قوس و جدی درجه حرارت از 10 تا 25 زیر صفر میرسد. ارتفاعات شمال هندوکش مرکزی در طول چهار الی پنج ماه پوشیده از برف بوده که منبع جریان دریای دایمی سرخ آب و اندراب و دریا های فصلی این مناطق شده است و هم شرایط خوبی را برای رشد و نما پسته خود روی در دامنه ای کوه ها این مناطق و در تپه ها گشت للمی غله دانه را مساعد کرده است و در مناطق پست این منطقه درجه حرارت از منفی 5 الی 10 فرو تر نمی رود.

برف این دشت ها آنقدر دیر دوم نمی کند در ظرف یک دو روز آب می شود در زمستان شرایط چرای گله ها را مساعد ساخت است که تمام چوپانان تخار، قندوز در دشت آبدان میر علم و چوپانان ولایت بلخ جوزجان و سر پل در دشت های مزار و لیلی رمه و گله های خود را می چرانند.

دشت های قنوز این بوته ها مقاوم در برابر گرمی هستن

دشت لاله مزار شریف

آب و هوای هندوکش مرکزی جنوبی تابستان ملایم ولی زمستان پوشیده از برف و خیلی سرد دارد. نقاط مرتفع کوه بابا سفید کوه و سیاه کوه در طول شش و هفت ماه پوشیده از برف می باشد. کوه بابا در مرکز افغانستان واقع شده از شرق به غرب امتداد دارد. در دره های سلسله کوه بابا و هندوکش مرکزی شرایط خوبی برای ذخیره آب به وسیله تقویه وانکشاف پوشش گیاهی وجود دارد. رودهای مشهور که از رشته کوه های کوه بابا سرچشمه می گیرد عبارت از رود هلمند، هریرود، بلخاب، رود بامیان، رود کابل و غیره... دره های معروف رشته کوه های بابا عبارت از دره فولادی، دره بامیان و دره کالو دره ککرک و غیره... می باشد که دره های قبلا بهترین چراگاه افغانستان به حساب می رفتند.

یخچال کوبابا

آلت ذوب یخچال هندوکش

یخچال هندوکش

در طی سه ده از عدم کنترل مواد سوخت و چرای بی رویه و مغرط وضعیت نامناسبی در مناطق سلسله کوه بابا و هندوکش مرکزی پیش آمده در نتیجه ای چرای گله حیوانات پوشش گیاهی این رشته کوه 60 فیصد از بین رفته است که در این مناطق روند فرسایش شتاب بیشتر گرفته که در کمیت و کیفیت آب رود خانه ها تاثیر گذاشته و باعث کم شوی آب دریای هلمند و خشک شدن دریای کابل شده است که هم ما شاهد سیلاب های عظیم در جوزجان بلخاب, دره صوف, ارزگان نیز بوده ایم . صدها منزل مسکونی تخریب هزاران هکتار زمین زراعتی از بین رفته است.

طغیان دریای خلم

طغیان دریای هلمند در منطقه ارزگان

دری هلمند در منطقه گردن دیوال

عدم رشد و آگاهی مردم این مناطق نسبت به اهمیت محیط زیست به و یژه اکوسیستم کوهی هنوز درک بسیار پایین است و از اثری توجه مردم محل و اداره ملی محیط زیست محل و ادراه حوادث طبیعی هجوم مالدارن عنعنوی به لگد مالی چراگاه های این مناطق هنوز هر ساله ادامه دارد.

گله بز چوپان عنعنوی

رمة گوسفند چوپا عنعنوی در چراگاه سرد سیر

یگانه راه گرفتن جلو سلاب ها بواسطه ی کشت پوشش گیاهی در تپه ها و دامنه کوه های نواحی بلخاب, دره صوف و کوهستانات مناطق جوزجان و غور می باشد. با تقویت پوشش گیاهی و کاشت بته ها و علوفه بلند قامت در دامنه کوه ها می توان از فرسایش خاک و ایجاب سیلاب ها در نواحی مذکور جلوگیری کرد و هم در جهت اصلاح و توسعه چراگاه ها قدم بر داشت. و دخالت آدم ها را به علل مختلف از جمله مسایل اقتصادی هر روز شاهد نابودی زیبایی های دشت و دامنه کوه ها ی این مناطق از پوشش گیاه هنگ و بته های شریں بویه هستیم که در صورت غفلت شاید تا چند سال دیگر تنها نامی از انها باقی خواهد ماند.

نمونه کشت بته های بومی منطقه

دریای لوگراز کول گل کوه دامنه گردن دای میرداد منشاء گرفته است و نقش این دریای دایم الجریان در آبیاری کشتزار ها و باغستان های جنوب و شرق کابل بسیار ارزنده است. در زمان های قدیم از آب این دریا جوی های به طرف شوکی, کمری, کول حشمت خان و مناطق شرقی شهر کابل کشیده شده اند که مورد استفاده قرار داشتند. جوی مستان تا امروز وجود داشته و مورد استفاده قرار دارد. این جوی زمین و باغات ساحه ولایتی و سیاه بینی و قلعه بغلکه را آبیاری کرده مسیر خود را در پایین کوه بلا حصار به طرف شمال باز می نماید و بعد از سیراب نمودن مناطق قلعه نو, قلعه خواجه در مقابل بالا حصار و چمن حضوری و استدیم ورزشی به دریای کابل وصل می گردد. با یک اندازه کلان ساختن و مدرن نمودن جوی مستان از منبع الی چمن حضوری امکان دایم الجریان نمودن یک قسمت دریای کابل وجود دارد که و سیعی و درازی شهر کابل هم در همین ساحه پارک های صنعتی می باشد .

امکان دایم الجریان شدن یک قسمت دریای کابل که باعث دو باره فعال شدن جریان آب جوی یک توت به وسیله یک دهنه بند آبیگر در منطقه ششدرک موجود است و مفیدیت این بند آب گردان اول در سرسبزی و زیبای ساحات مسیر این جوی یعنی مطبعه دولتی مکرویان سوم و چهارم , یک توت خواجه رواش و ده سبز, ترخیل و ده یچی استفاده شده می تواند. دوم اینکه آب های تحت الارضی مسیر خود را نیز تقویه می کند و ثانی منطقه را سرسبز ساخته و هوای محیط

را تصفیه نموده از تخریب خاک توسط باد و باران جلوگیری می نماید. وجود فضای سبز در داخل محیط زیست به لطافت هوای محیط زیست کابل کمک می کند.

بند سرخاب لوگر

دریای کرم و سرخ رود که هردو از کوه سفید سرچشمه می گیرند دارای جریان آب دائمی می باشند. دایم جریان بودن دریای های مذکور از سبب زیر تاثیر بودن آب و هوای موسمی منطقه که از بهر هند می وزد می باشد. در این منطقه حتی در تابستان باران می بارد هوای مرطوب این منطقه را مساعد برای رشد گیاهان در این منطقه فراهم ساخته است و هم جنگلات انبوهی در دامنه ها دره های این کوه وجود دارد.

جنگلهای کنر

جنگل های کوه پکتیا

آب و هوای جنوب غربی هندوکش مرکزی دارای اقلیم صحرایی است که بزرگترین قسمت اوسط ماهانه رطوبت نسبتی هوای دشت بکواء , مارجه وریگستان نیمروز در ماه اسد 18 فیصد را تشکیل میدهد که از اثر کمی رطوبت محیط صحرای را بوجود آورده است و در طول سال ها اندازه باران آن کم و بصورت وقفوی می بارد. در این مناطق هرگز برف باری دیده نشده است نزولات زمستانی به مدت چند هفته آب کافی را برای جوانه زدن دانه ها و رشد گیاهان تازه فراهم می کند.

دشت جنوب

دشت جنوب

دشت جنوب

منبع آب دریا هلمند و ارغنداب هیرود خاشرود و کجروود از نزولات مناطق کوهستانی است که منبع خوبی تامین آب دشت های نام برده محسوب می شود. این دشت های مستعد را میتوان از دریای مذکور به وسیله تاسیسات انحراف آب

و اعمار شبکه های آب رسانی و حفر چاه عمیق زیرکشت و آبیاری آورد واز بی آبی و بیابان شدن اراضی این دشت ها به رویش گیاهان مفید جلوگیری نمود.

ساخت بند آبی کمال خان بروی دریای هلمند جلوگیری از هدر روی منابع ملی به نفع ملی ما است. در کنار مسیر این بند دریای خشک وبا کاسه بزرگ طبیعی وجود دارد وبا هدایت دادن آب بر چاب بند به این کاسه که دارای ظرفیت 30 ملیون متر مکعب آب را برای ذخیره می باشد و تبخیر و بخار از این آب ذخیره شده به شرایط محیط زیست کمک شایان در جهت شکوفایی ساحه بایر کشور و هم ایجا د کسب و کار بالای این اراضی وسیع حاصلخیز برای مردم شریف ولایت نیمروز می باشد. عمار بند های آبی سود مندی های فراوانی دارند از جمله میتوان باروری کوه ها دور اطراف کاسه بند با پوشش گیاهی و هم تغیر اقلیم و محیط زیست ولایت نیمروز مهار سیلاب ها حفظ ذخایر اب های زیر زمین و پالایش آب اشاره کرد. در صورت شهادت در تکمیل ساختمان بند کمال خان زمین این دشت مستعد در ولایت نیمروز زیرکشت خواهد رفت.

این دشت در منطقه نیمروز قرار دارد

منبع دریای هریرود نیز از نزولات کوه های مرکزی مناطق غور می باشد و آب این دریا دایم جریان است که میتوان از آب این دریای خروشان زمین های نواحی چغچران و دشت آتشان دشت تک به وسیله کانال و دیگر سیستم های انحراف آب زیر کشت آورد. با بهره برداری بند آبی سلما بیش از 70 هزار هکتار زمین خشک تحت پوشش آب قرار خواهد گرفت. آب با خود یک پیام آورد زندگی است و اکوسیستم بیابانی با آمدن آب به اکوسیستم آبی تبدیل می شود. دریای هریرود که از داخل شهر چغچران عبور می کند و تمام دوطرف دریای مرکز شهر چغچران خشک بی درخت است و اهالی این شهر از اثر نبود شبکه آبرسانی نمی توانند از آب این دریای خروشان استفاده خوب در عرصه باغداری و کشاورزی خود کنند و از پیش چشمان شان هدر میرود و به دو کشور همسایه غربی می ریزد.

زمین های قابل کشت در کنار دریای هریرود اما بدون آب

دریای خروشان هریرود

بند کجکی که بالای دریای هلمند آیالات امریکا در سال 1953 به اعمار آن شروع کرد و در سال 1975 دو ترین آن به تولید برق آغاز کرد و در جریان جنگ های داخلی به شدیداً خسارمند شده و تولید آن به سطح خیلی پایین تنزیل کرد. آیالات متحد امریکا در سال 2005 دوباره بازسازی آن را به ارزش 471 میلیون دالر آغاز کرد و در سال 2008 سومین ترین آن را نصب شد و امکان می رود که تا سال 2015 این دومین بند برق که در سطح جهان است به پایه اکمال خود برسد .

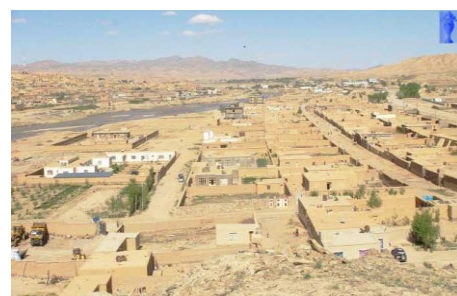

هدف اول از بازسازی دوباره این بند برق آبی برای یک افغانستان متکی به خود سعادتمند و خود کفا از نگاه بی برق خواهد بود و در قدم اول ضرورت کم برقی ولایات قند هار , هلمند, نیمروز مرفع خواهد . هدف دوم آن گسترش هزارن هکتار زمین های زرعتی و باغات و هم در فراهم آوری بهبود محیط زیست منطقه کمک درخور است. بند های آبی دور و اطراف خود را از جنگل بارور می سازد و هم باعث فراهم آوری اماکن مرطوب در منطقه می شود و هم باعث تقوی آب های زیرزمینی نیز می شود.

خشکی وضع شهر چغچران نماد از آلوده گی بصری محیط زیست است. آلوده گی بصری روانی ناشی از رشد نازیبایی و نبود فضای مناسب که باعث نا آرامش و رضایت شروندان می باشد . اگر توجه ی از طرف اداره محیط زیست ولایت در مورد سرسبزی شهر صورت نگیرد. آلودگی بصری شروندان چغچران را در دراز مدت انها را دچار پریشان زهنی و بیماری روانی میکند.

نمونه از آلودگی بصری

نماد از شهر چغچر در کنا دریای هیرو

دریای مرغاب که از سفید کوه سر چشمه گرفته و دارای آب وافرودایم جریان می باشد و آب آن قابلیت و ظرفیت زیاد برای ایجاد بند های آبی و برق را دارد که می توان به وسیله تاسیسات انحراف آب این ساحه مستعد ولایت غور را آبیاری و هم منطقه قیصار که یکی از حوزه های مشهور قابل کشت افغانستان زیر کشت آورد.

دریای غور

دشت در منطقه غور مناسب کشاورزی است

دریای پنج در وادی ناحیه واکان به طول 70 کیلومتر و عرض 6 کیلومتر نه انقدر تند جریان دارد. این اراض فراغ برای ایجاد جنگلی مناسب است و با کاشت درختان کاج, سپیدار, صنوبر, کج بید, سوزنی برگ, سرو ناجو دما این منطقه را سرد کرد از ذوب سریع یخچالهای آن به این شیوه می توان جلوگیری گردد و این کار را با کمک صندوق بین المللی حفظ نجات ارال باید انجام داد.

یگانه راه نجات زمین و باغات و خانه های مسکونی قریه جات نواحی سواحل دریای آمو از خطر آب خیزی هر ساله آب دریای آمو ما باید مناطق وادی شیوا وادی واکان وادی زرکول بخاطر گسترش پوشش گیاهی و بخاطر سالم نگهداشتن زیست گیاهان این مناطق را ساحه حفاظت شده اعلام کرد. که تا از گزند چرای بی رویه و کندن بوته ها و از قطع بی رحمانه جنگل های این مناطق مردم این محل اجتناب ورزند.

کنترول و تدابیر حفاظت از این ساحات را باید اداره ملی محیط زیست به صورت جدی در طرح کاری خود هم ساله باید گرفت.

منطقه وادی واکان است

شیوه تحکیم دریای روسه سفید

تحکیم کنار از درخت بید

قوریه ارچه

اگر در این قسمت بی توجه ادامه صورت گیرد هر ساله ما و شما انتظارافزایش آمدن برف کوچ ها را دره کوه ها و جاری شدن سیلاب ها را در دره های نواحی بدخشان خواهیم داشت و با گرم شدن هوا در فصل بهار و تابستان ذوب برف کوچ های گل آلو همراهی چوپانان خس ها با ذرات خرد ه سنگها بوسیله امواج جریان دریا باعث بیشتر خطر طغیانی آب در یای آمو و فرسایش ساحل بستر آن شده و در نتیجه فرسایش خاک کنار دریای آمو امکان بیشتر رساندن خسارات سنگین به باشند ه گان نواحی درقد, ینگه قلعه , امام صاحب , شورتیه وکلدار ناحیه قرقین ولایت جوزجان از آ این بعد هر ساله خواهیم بود وجود دارد.

سایش دریای در منطقه قرقین

سایش کناردریا در کالدار

سایش کنار دریا در امام صاحب

منطقه در قد و ینگه قلعه

علت طغیانی شدن دریای آمو و دریا ی کوچک را افزایش برف کوچ های با حجم کلان در نواحی بدخشان اشکاشم , واکان, شغنان, زیباک, درواز , یفتل , راغستان , خواهان , کوف, شهر بزرگ و غیره... که در زمستان گذشته در این حادثات برف کوچ ها 45 نفر تلفات رخ داد است و سبب افزایش برف کوچ ها را مردم آگاه منطقه در سیستم چرای عنعنوی مفرط و غیر علمی در واحد های چراگاهی معمول بوده که باعث تخریب فرسایش نباتات و فرسایش خاک در مناطق مذکور گردیده است.

تغیان دریای کوچک در مرکز بدخشان

برف کوچ در منطق بدخشان

برف کوچ در بدخشان

بسیاری از چراگاه های چای کوهی و چای دشتی افغانستان بعلت چرای بی رویه موجب تخریب بیش از حد و با بحرانی عمیق مواجه شده اند و ادامه ی این روند کشور ما را با مشلات بسیار مانند آمدن برف کوچ ها روناب شدن سیل های مخرب کم آبی طوفان شن های روان آلوده گی بصری محیط زیست و خشکسالی پی در پی رویه رو کرده است. در اثر چرای بی رویه تنوع حیات وحشی , گیاهان دچار مشکلات بیشتر می شود و گیاهان با انقراض روبه روا شد. برای کمک این مطلب قوانین برای حمایت از حیات پوشش گیاهی باید تصویب به اجرا در اید تا گیاهان و جانوران بتوانند دوباره زندگی خود را بازیابند.

چرای بی رویه دام های یک از دلایل سرزمین های تخریب شده ای کاهش پوشش گیاهی می باشد. ترمیم پوشش گیاهی تخریب شده در شیب های تند تپه ها و دامنه ها مشکل و تقریبا غیر ممکن است. رعایت فصل چرا و آماده

گی چراگاه جهت استفاده چرا لااقل یک ماه بعد از آب شدن برف ها ویا از اولین بارنده گی در منطقه تا موقع ای که گیاهان به ارتفاع 12 سانتی نرسیده اند. هیچ گله ای نباید در چراگاه به چرا برد.

رمة گوسفند و بز

گله بز در بین بوته ها

گله بز در جنگل

تخریب جنگل از اثر جرای مفرط

دریای کوچه یکی از مشهور ترین دریا های افغانستان است که از یخچال بخشداری کران و منجان ولایت بدخشان سرچشمه می گیرد که جوش و خروش خاص آن خم و پیچ های دره را به تندی می نورد. دریای کوچکه از یکجاشدن چندین دریای فرعی دیگر تشکیل شد است. آب دریای کلت که سرچشمه آن از یخچال کوه انجمن است که به مسیر خود ادامه داده و با آبی که از یخچال تگاب منجان منشا می گیرد و در قسمت شهران منجان با هم یکجا شده دریای کوچک را می سازند و بعد با یکجا شدن ریزه آب های دیگر به مسیر خود ادامه داده باغات ساحات سرسنگ و اسکان جرم را مشروب کرده و نارسید به مرکز فیض آباد آب دریای سنگلیچ که از کول یخ بند سنگلیچ سرچشمه گرفته در ناحیه زیبایک با چندین ریزه آب یکجا شده و به طرف وردوچ گام بر داشته و ساحات چار کاران ترنگ و بارک را آبیاری نموده و در نزدک شهر فیض آباد به دریای کوچکه ملحق می شود و بعد با جوش و خروش خم پیچ به مسر خود ادامه داده در منطقه چارتوت با دریای کشم یکجا می شود.

دریا کشم از منطقه یخچال میرگان سرچشمه می گیرد تا وصل شدن دریای پنج در مسیر خود باغات را آبیاری نموده و با عبور از ساحه بدخشان به راه خود ادامه داده و در 9 کیلو متری شهر تالقان زمین باغات راه نیز مشروب کرده و در ساحه فرخار به دریای پنج وصل می شود.

در کنار این دریای بزرگ در منطقه جنوب غرب فیض آباد یک ساحه وسیع را جنگل پسته احتوا کرده است و در کوه های این منطقه نیز بادام کوهی ارچه خنک شمشاد به شکل پرا گنده وجود دارد. اگر جنگلات این منطقه حفاظت شود احتمال انبوه شدن خود روی آن می رود.

از آب این دریای خروشان امکان استفاده آن در دشت مستعد آبدان میر علم به وسیله کنال ابرسانی برای کشت و زراعت نمود و از بیابان شوی و خشک سالی ها درین منطقه جلوگیری صورت خواهد گرفت.

دشت آبدان میر علم

دریای خروشان کوچه

ما می توانیم با داشتن این منابع آبی فروان خود با حفر یک کنال بزرگ طویل دشت های مستعد سمنگان , بلخ جوزجان, سر پل میمنه که برای زراعت که خیلی مساعد است و بالای دریای قندوز در منطقه قلعه زال امکان خوب

بند آب گردان آن وجود دارد باید اعمار نمود و بیشتر از چند ملیون انسان صاحب زمین و در نتیجه مرفه خواهد شد و هم دیگر خشکسالی ها در این منطقه و بزرگ اثر آن تاثیر گزار نخواهد شد.

دشت فاریاب

دشت جوزجان

دریای پنجشیر منابع بزرگ آن برای زراعت ولایت کاپیسا و پروان به خصوص آبیاری دشت بزرگ عقب میدان هوای بگرام را نیز از این دریای وافر مساعد ساخت است. کانال پروان از جمله پروژه های مهم آبیاری منطقه از آب این دریا است که ساحه زیاد اراض زراعتی را در پروان تحت آبیاری قرار می دهد. با ساخت بند برق آبی بالای این دریای وافر وابسته بودن افغانستان به انرژی برق از کشور های همسایه تاحدی کاهش خواهد یافته و هم با ایجاد این بند آبی جوی ها و نهرها چهار ولایت پر از آب خواهد شد و صدها هکتار زمین زراعتی نیز آبیاری خواهد شد و برای شمارزیای دی شهروندان کشور زمینه کار نیز فراهم خواهد شد.

فصل خروشان دریای پنجشیر

جای مناسب برای بند برق

یگانه منابع آبی دریای پنجشیر است که دشت پهناور عقب میدان هوای بگرام و ده سبزه را شادآب و طراوط می بخشد و به زیبایی های این منطقه نیز به افزاید. با حفر کانال آبرسانی از همین آب فراوان پنجشیر آب حیات را به این دشت ها رسانید و هزارن شهروند بی زمین مناطق کوهستانی ولایات پروان , کاپیسا و پنجشیر را از شرح آسیب سیلاب ها برف کوچ ها نجات داد و این دشت وسیع را برای شان توضع نمود و زندگی ابرومندان را برای شان فراهم ساخت.

دشت بگرام است

دشت عقب میدان هوای بگرام

فاریاب معنی آن زمین زیر آب است که توسط زمین داران آبیاری می گردد. اراضی فاریاب از زمین های هموار تپه های خاکی و کوه های سخره ی تشکیل شده است. زمین های هموار آن پایین تر از سطح دریا های جاری آن قرار داشته وامکان خوب آبیاری آنها باعمار بند های ذخیره آبی بالای دریای قیصار دریای میمنه درساحه پشتون کوت دریای المار وجود دارد.

مفیدیت اعمار بندها جاری شدن چشمه سارها و مهار سیلاب ها و ذخیره نمودن آب برای آبیاری زمین های وشادابی و طراوت گلها و گیاهان تپه های فاریاب می باشد. دریای المار که از ساحه بندرسرچشمه می گیرد و از مناطق نمازگاه یخ خانه عبور نموده و سپس خود را به مرکز المار رسانده و بعد از آبیاری زمین های زرعتی المار به دریای قیصار ملحق می شود. المار داری اراضی هموار وسیع زراعتی است و با احداث سد ذخیره ی بالای دریای المار حدود سه صد و چهار صد هزار هکتار زمین زراعتی تحت آبیاری قرار خواهد گرفت. اگر بالای این دریا سد اعمار شود. نیازمندی های مردم المار از ناحیه آب زراعتی به کلی مرفوع خواهد شد.

تپه گلزار های المار

دریای المار

دریای خاشرود و فراه رود هاروت رود و هلمند که دارای ظرفیت قریب 10 میلیارد متر مکعب آب می باشند وتشکیل دهند جهیل هامون هستند. در سالهای پیش این دریاها مناطق مسیر خود را خوش آب وهوا تبدیل کرده بود و تابستان مسیر شهرهای خود را آبیاری می کردند.

درحدود 20 سال می شود خشکسالی های پی هم از اثر عدم کنترول پوشش گیاهی در نتیجه ای بر هنه کردن دامنه کوه ها از نباتات کوهی وهم به وسیله چرای بی روحیه ومفرط گله ها منابع این دریا ها زیر تاثیر بلند روی درجه حرارات در فصل گرما قرار گرفته و باعث سریع آب شوی برف ها در یک مدت کوتاه و طغیانی شدن دریاها همرا با سایش کنارخود خسارات هنگفتی هم ساله به مردم اهالی نواحی جنوب غرب کشور ما وارد نموده است.

آب دریای هاروت خاشرود و هلمند

خسارات هنگفتی سیلاب ها در هرات

منطقه جهیل هامون در فصل بهار

با تکمیل بند سلما بالای دریای هریرود حدود یک میلیون هکتار زمین زراعتی تحت آبیاری در دشت های آتشان و تک قرار خواهد گرفت و این پروژه بزرگ آبیاری نیازمندی های مبرم مردم هرات , فراه و نیمروز را در عرصه زراعت و برق مرفوع خواهد ساخت . پروژه بند سلما نقش اساسی در تغیر زندگی مردم منطقه حوزه جنوب غرب خواهد داشت. شهروندان دیندار وطن دوست این مناطق افغانستان صمیمانه انتظار تکمیل این پروژه بزرگ را دارند.

دریای هریرود

سد دوستی

این کانال آب از سد دوستی ترکمنستان

این سد دوستی ایران و ترکمنستان که بالای دریای هریرود اعمار نموده اند و دراستانه افتتاح این سد معاون وزیر نیروگاه ایران به این لحن حمقانه سخن گفته چنگیزی: افغانستان نمی تواند مانع ورود آب هریرود به سد دوستی شود و از این بابت نگرانی نداریم. سخن معاون حمق در روزنامه قدس انتشار یافته است. کجا شد غیرت و غرور دولت مردان افغانستان که بند بزرگ حیاتی سلما را به پایه اکمال نمی توانند به رسانند که جلو هدر روی دریا ی هریرود تا اندازه ی توان آن گرفته شود.

دریای بغلان چهارمین دریای بزرگ وافر افغانستان به حساب می رود و بادر نظر داشت شرایط توپوگرافی زمین ان برای احداث بند های بزرگ نهایت مساعد است و باتکمیل بند بزرگ کیلگی بسیار از ساحات وسیع بغلان که کاملاً خشک و یا کم آب اند سیراب می شود. فعلاً ولایت بغلان هشت صد هزار هکتار زمین آبی دارد.

گردآب بغلان است

با تکمیل اعمار بند ذخیره بخش آباد بالای دریای فراه رود در ساحه بخش آباد شرایط آبیاری 35000 هکتار زمین زراعتی موجود را به کشت دوفصله و 2600 هکتار اراضی جدید تحت آبیاری قرار خواهد گرفت.

دریای فراه رو

بند سلطان غزنی به اثر آمدن سیلاب در سال 1384 تخریب شده که صد هکتار زمین زراعتی در این منطقه مسیر آب بند بی آب مانده و این بند ذخیره آب که داری شبکه آبیاری و آبرسانی نیز می باشد و به احیای ساخت دوباره این بند وابسته است.

بند سلطان

دیوار کاسه بند سلطان

دریای بلخاب در واقع همان دریای بلخ است. بلخاب یعنی آب بلخ این دریا یکی از دریا های تاریخی است که در بسیاری از منابع کهن از آن به نیکی نام برده شده است. سرچشمه دریای بلخ یا بلخاب از آب قول کوه بابا می آید و سپس به بند امیر می ریزد و تا ناحیه بلخاب ادام می دهد و در این منطقه دریا های دیگر که از کوه های اطراف ناحیه بلخاب پایین می ریزد و هم ریزه آب های دیگر که از دره های کوچک و بزرگ سر زیر می شوند زیاد است. مهمترین آن دریای بیغوله است که از کوه های بیغوله جریان آن به پایین می ریزد و با آبی که از بند امیر لب ریز می شود می پیوند

و در قسمت از شاخه رود بلخاب به نام پای جه سد طبیعی موجود است که حدود یک کیلومتر طول و نیم کیلومتر عرض دارد و این بند طبیعی زیبایی خاصی به منطقه بخشیده است. و طول دریای بلخاب که تا سمت سرازیر می شود حدود 350 کیلومتر است و در واقع این دریا منبع آبادانی و نعمت و فراوانی حاصلات زراعتی و محصولات باغ داری ولایت بلخ است و ولایت بلخ داری دشت های مستعد برای زراعت است و این دشت های را می توان به وسیله شبکه های آبرسانی زیر کشت آورد و موقعیت ولسوالی بلخاب برای ساخت چنین بند ذخیره آبی بالای دریای بلخاب مساعد است

دریای بلخاب

سد طبیعی در منطقه بیغوله

مدارک در نوشتن این مقاله علمی
از سیت بی بی سی
اتلس جمهوری دموکراتیک
نگای به سرزمین پنچشیر
حفاظت محیط زیست ترجمه از سویی